

Nr 158.

Godkänd av första kammaren den 9 maj 1925.

Godkänd av andra kammaren den 12 maj 1925.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av riksdagens år 1924 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924.

(Statsutskottets utlåtande nr 49.)

Till Konungen.

Efter prövning av vad riksdagens nästlidet år församlade revisorer rörande verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 uti avgiven berättelse anmält samt vederbörande verk och myndigheter uti däröver avgivna förklaringar hos Eders Kungl. Maj:t andragit, får riksdagen i nedan nämnda ärenden anföra följande.

1:o)

Upphandlingen för arméns behov.

Under försvarsdepartementet, § 8, hava revisorerna omförmält vissa beträffande upphandlingen för arméns behov gjorda iakttagelser.

I samband härmed har riksdagen upptagit till behandling frågan om vissa leveranser för arméns räkning. Beträffande denna fråga hava revisorerna (se revisionsberättelsen för tiden 1 januari—30 juni 1923 (Del I sid. 25—27) bland annat omförmält, att de verkställt vissa undersökningar rörande leveranser av skodon för arméns räkning samt härom gjort följande uttalande:

De iakttagelser, som revisorerna gjort i fråga om beskaffenheten av skodon, som för arméns räkning anskaffats genom central upphandling, hava givit revisorerna anledning ifrågasätta, huruvida icke tillverkning av skodon bör ske vid fångvården och truppförbandens verkstäder i större utsträckning än

vad hittills ägt rum. Efter vad revisorerna hava sig bekant, har emellertid intendentsdepartementet i flera fall avslagit från truppförbanden gjorda framställningar om rätt att tillgodose en del av sitt behov av skodon genom tillverkning vid egna verkstäder. Visserligen torde en dylik tillverkning i regel medföra en förhöjning av tillverkningskostnaderna, men detta läser mer än väl komma att uppvägas genom den betydande kvalitetsvinst, som härav blir följden.

Vidare vilja revisorerna framhålla, att de ifrågavarande, av enskilda firmor tillverkade skodornas mindre goda beskaffenhet synes giva fog för antagandet, att den från arméförvaltningens sida å tillverkningen utövade kontrollen och besiktningen av skoleveransen icke varit tillräckligt effektiv. I detta sammanhang anse sig revisorerna böra erinra om de erfarenheter i berörda avseende, som gjorts av näst föregående års revisorer (Del I § 12 sid. 23) och vilka genom nu gjorda iakttagelser synas hava vunnit ytterligare bekräftelse.

Med anledning av detta revisorernas uttalande har förklaring avgivits av arméförvaltningens intendentsdepartement, som i ärendet infordrat yttrande från översten C. A. Ryrberg, vilken tjänstgjort såsom besiktningssman vid vissa skodonsleveranser, ett par truppförband m. fl.

Under här närmast förevarande, ovan angivna paragraf av revisionsberättelsen för budgetåret 1923—1924 hava revisorerna, efter att hava i korthet redogjort för tillkomsten av det nu vid armén tillämpade upphandlingssystemet, anfört följande:

Det synes revisorerna icke nödvändigt att här närmare utveckla de fördelar, som otvivelaktigt i vissa avseenden äro förknippade med den genomförda centralisationen av upphandlingen för arméns räkning, och vilka kommit till synes genom åtskilliga besparingar i utgifterna för armén. Revisorerna hava emellertid å andra sidan funnit, att det nya upphandlingssystemet, sådant detsamma vid armén tillämpas, jämväl är förbundet med vissa nackdelar av allvarlig art.

Såsom en sådan nackdel må först framhållas, att genom att en upphandling sker centralt de brister, som till äventyrs vidlåda en viss persedelmodell, vilken ligger till grund för upphandlingen, göra sig gällande vid samtliga truppförband. Genom att distributionen av persedlar i huvudsak sker efter en för alla truppförband lika norm komma vidare de speciella behov, som kunna förefinnas vid vissa förband, i avseende å persedlarnas storlek m. m., icke att vinna erforderligt beaktande.

Därjämte försvårar det centrala upphandlingssystemet, sådant det nu tillämpas, anpassningen av de särskilda modellerna för intendenturmateriel och persedlar efter klimatiska förhållanden och befolkningens vanor inom olika delar av landet. Olägenheterna härav hava, enligt vad revisorerna funnit, särskilt starkt framträtt i fråga om arméns marschskodon, bekräftande vilka för varje upphandling en enhetsmodell fastställts.

I sitt den 21 januari 1921 avgivna betänkande angående ökad centralisering vid upphandling för statens räkning hava ovannämnda sakkunniga framhållit, att för en väl ordnad upphandling kräves ett noggrant aktgivande på marknadsläget jämte alla dess på prisbildningen inverkan faktorer, samt att en central upphandlingsmyndighet borde sörja för icke allenast att inköp företagas å härför lämpliga tider och med undvikande

av den schablon, som ofta gjorde sig gällande, utan ock att varukvantiteterna fixerades med hänsyn till rådande marknadsläge. Revisorerna hava icke kunnat undgå att finna att då fråga varit om särskilt vissa proviantartiklar de synpunkter, åt vilka de sakkunniga givit uttryck, icke tillräckligt beaktats. Exempelvis kan nämnas, att i slutet av februari månad år 1924 från större spannmålshandlande inköpts ett betydande parti havre att levereras under våren samma år. Uppköpet har skett på en tidpunkt, då vederbörande producenter tydligen icke varit i tillfälle att delta i konkurrensen om leveransen. Revisorerna hava lagt märke till, att i ett flertal fall uppköp för arméns behov skett under liknande förhållanden. Vad revisorerna sålunda iakttagit giver anledning att, i anslutning till vissa i riksdagens ovannämnda skrivelse uttalade önskemål, beträffande arméns upphandling ifrågasätta, huruvida icke det måste anses vara med statsverkets fördel förenligt om i en eller annan form ökad sakkunskap från det allmänna affärlivet tillfördes arméförvaltningen.

Jämväl i ett annat avseende hava revisorerna uppmärksammat en mera allmänt framträdande brist i den nuvarande organisationen av upphandlingen. Då staten på olika områden bedriver industriell verksamhet i större omfattning, läser det få anses självklart, att vederbörande myndigheter böra samarbeta för att denna verksamhet må kunna lämna det för staten bästa resultatet i ekonomiskt hänseende. Så synes emellertid i åtskilliga fall icke hava skett. Revisorerna hava sålunda erfarit, att marinens beklädnadsverkstad, vilken jämväl omfattar tillverkning av skodon, nödgats avskeda en del av sin för skodonstillverkningen anställda personal, enär densamma icke kunnat sysselsättas med arbeten allenast för marinens räkning. Samtidigt som detta skett har emellertid arméförvaltningen hos enskilda leverantörer placerat vissa beställningar av skodon, vilka kunnat vid beklädnadsverkstaden tillverkas med fördel för statsverket. Revisorerna anse sig i detta sammanhang böra bringa i erinran vad statsutskottet och riksdagen år 1917 uttalat vid behandlingen av frågan om anläggandet av en central beklädnadsverkstad för marinen. Därvid uttalades nämligen önskvärdheten av att, då möjlighet syntes föreligga att i nämnda verkstad tillverka skodon för tillgodoseende av jämväl andra statens behov än marinens, anläggningen utnyttjades i största möjliga utsträckning. Av det ovan sagda synes revisorerna framgå, att åtgärder böra vidtagas för åvägabringande av ett fast ordnat samarbete mellan arméns och marinens myndigheter, då genom ett utnyttjande av marinens verkstad även för arméns behov statens intressen torde bli bäst tillgodosedda i enlighet med de av riksdagen lämnade direktiven.

Slutligen hava revisorerna icke kunnat underlåta att påpeka, att det arméförvaltningen lämnade medgivandet, att i vissa fall låta verkställa upphandling under hand, vid några tillfällen begagnats utan att tillräckliga skäl för tillämpning av en dylik undantagsbestämmelse förelegat. Detta synes revisorerna exempelvis hava varit fallet i fråga om tillverkningen av vissa försöksskodon. Därest över huvud taget en upphandling av dessa skodon skolat ske, utan infordrande av anbud, synes tillverkningen härav hava bort ske vid statens egen skomakeriverkstad i Karlskrona.

För arméns och marinens del hava under de senaste åren verkställts mycket omfattande försök med olika slag av materiel och persedlar. I allmänhet hava dessa försök utförts med anlitaandet av särskilda å extra stat

anvisade anslag, som av riksdagen för ifrågavarande ändamål ställts till förfogande. Så har emellertid icke skett beträffande utförandet av försöken med intendenturmateriel och beklädnadspersedlar, för vilka kostnaderna i allmänhet bestritts av vederbörliga ordinarie underhållsanslag. I den mån ett fortsättande av sistberörda försök anses erforderligt, torde enligt revisorernas mening frågan om beredande av medel för ändamålet böra underställas riksdagens prövning.

Såsom ovan nämnts hava riksdagens revisorer i sina senast avgivna berättelser yttrat sig rörande vissa spörsmål i fråga om leveranser till armén. Därvid hava revisorerna särskilt fäst uppmärksamheten vid åtskilliga bristfälligheter, som vidlåda vissa partier av arméns marschskodon och stövlar. I fråga om marschskodonen har framhållits, att revisorerna vid besök å ett par i Stockholm förlagda truppförband konstaterat, att skodonen i fråga voro av mindre god beskaffenhet samt att de efter kort tids användning varit kassabla. I sin senast avgivna berättelse meddelade revisorerna, att de erfarit att den främsta orsaken till skodonens bristande hållbarhet varit dels lädrets dåliga beskaffenhet, dels ock att å skodonen köttssidan av lädret vänts utåt, varigenom efter kort tids användning lädret blivit skört och spruckit sönder.

Revisorerna hava även vid sina under hösten företagna besök hos flera truppförband i mellersta Sverige ägnat frågan om marschskodonens beskaffenhet sin uppmärksamhet. De härunder gjorda iakttagelserna och vad revisorerna ytterligare av vederbörande truppbefäl inhämtat bestyrka de uttalanden, revisorerna gjort med anledning av de under sommaren företagna besöken vid vissa truppförband i Stockholm. De under de senaste åren genom arméförvaltningens försorg levererade skodonen av s. k. vaxläder hava sålunda icke ansetts fylla de krav, som i fråga om hållbarhet måste ställas på arméns marschskodon. Däremot har den i arméförvaltningen utexperimenterade formen på marschskodonen vunnit allmänt gillande.

Här nedan lämnas en sammanställning av de leveranser utav skodon och stövlar, som under loppet av tre år skett för tillgodoseende av arméns behov.

Upphandling beslutad	L e v e r a n t ö r	Marsch- skodon antal par	Läger- skodon antal par	Rid- stövlar antal par
1921 okt. 14	A. G. Andersson, Kumla	12,000	—	—
1922 april 28	Eslövs skofabriks A.-B.	1,400	—	—
1922 sept. 6	Kungl. fångvårdsstyrelsen	4,000	4,000	—
1922 » 29	Malmö läderfabriks A.-B.	5,000	5,000	—
1922 nov. 18	A. G. Andersson, Kumla	30,000	30,000	—
1922 dec. 8	Marinens centrala beklädnadsverkstad	—	10,000	—
1923 juni 12	Eslövs skofabriks A.-B.	—	—	4,000
1923 okt. 9	Do	—	300	—
1923 mars 2	Do	—	—	400
1923 okt. 30	Marinens centrala beklädnadsverkstad	—	5,000	—
1923 dec. 7	Kungl. fångvårdsstyrelsen	500	—	—
1924 febr. 29	Do	3,500	—	—
1924 » 22	Eslövs skofabriks A.-B.	700	—	—
1924 aug. 22	Do	8,000	—	—
1924 » 22	A.-B. skofabriken Svecia, Örebro	4,000	—	—
	Summa	69,100	54,300	4,100

Enligt vad revisorerna från arméförvaltningen inhämtat avse samtliga nämnda leveranser av marschskodon s. k. vaxläderskor. Emellertid pågå allt fortfarande försök i större skala för utvärderande av dessa skodons lämplighet för armén och har så sent som den 22 februari 1924 avtal träffats rörande leverans av 700 par skodon, avsedda utslutande för fullföljande av dessa försök.

Revisorerna vilja med anledning av vad sålunda förekommit framhålla det egendomliga förhållandet, att arméförvaltningen, medan ännu omfattande försök pågå för utvärderande av det lämpligaste lädret för arméns marschskodon, låter upphandla skodon av s. k. vaxläder. Då omdömena om detta läder varit synnerligen olika och mycket bestämda uttalanden från åtskilliga truppförband givit vid handen att lädret i fråga icke vore tillfredsställande, synes det riktiga tillvägagångssättet hava bort vara att under försökstiden upphandla skodon utav förut vid armén använt läderslag. De av arméförvaltningen i detta hänseende vidtagna åtgärderna synas revisorerna hava varit av den anmärkningsvärda beskaffenhet att de ansett sig böra för riksdagen omförmåla vad sålunda förekommit.

Förklaring med anledning av revisorernas senast gjorda uttalande har avgivits av arméförvaltningens intendentsdepartement, av vilken förklaring bland annat framgår, att frågan om det ur alla synpunkter för arméns vidkommande lämpligaste lädret till arméns marschskodon ännu icke vore slutgiltigt utredd, även om man av erfarenheter från utlandet samt in- och utländska fackmäns uttalanden, enligt vad departementet framhållit, borde kunna hava anledning antaga, att vaxlädret slutligen skulle visa sig mest ändamålsenligt.

Under erinran om att 1917 års riksdag framhållit önskvärdheten av att den då beslutade centrala beklädnadsverkstaden för marinen utnyttjades i största möjliga utsträckning, särskilt enär möjlighet föreläge att i nämnda verkstad tillverka skodon för tillgodoseende av jämväl andra statens behov än marinens, har riksdagen, som i likhet med revisorerna anse, att ett utnyttjande av marinens verkstad även för arméns behov måste anses ligga i statens intresse, velat uttala sig för att åtgärder vidtagas för åvägabringande i detta syfte av ett fast ordnat samarbete mellan arméns och marinens myndigheter. Enligt riksdagens mening måste det nämligen betecknas såsom misshushållning att, sedan man först med avsevärda kostnader anlagt en beklädnadsverkstad med skofabrik, icke utnyttja denna fabrik för statens räkning. Det ifrågasatta samarbetet synes emellertid icke böra avse allenast nu förevarande fall, utan samtliga för försvarets räkning anlagda verkstäder och fabriker.

Revisorerna hava vidare påtalat de av arméförvaltningens intendentsdepartement vidtagna åtgärderna att, medan ännu försök pågå för utvärderande av frågan om det lämpligaste lädret för arméns marschskodon, låta upphandla omkring 70,000 par sådana skodon av ett, enligt vad departementet självt vitsordat, icke för armébruk tillräckligt provat läderslag. Riksdagen måste i likhet med revisorerna finna detta förfaringssätt vara av

anmärkningsvärd beskaffenhet, och det synes riksdagen vara nödvändigt att med anledning av vad sålunda förekommit åtgärder vidtagas för att, intill dess pågående försök avslutats och resultatet i utexperimenterandet av ett nytt slag av läder för arméns marschskodon, vid upphandlingen av dylika skodon för armén endast sådant slag av läder, som tidigare prövats och befunnits för armébruk lämpligt, må komma till användning. Därest det av intendentsdepartementet tillämpade förfaringssättet finge allt framgent äga rum samt försöken icke gäve avsett resultat, kunde nämligen den situationen småningom inträffa, att de i arméns förråd befintliga marschskodonen icke kunde anses vara av fullgod och ändamålsenlig beskaffenhet.

Beträffande slutligen den av revisorerna väckta frågan, att medel för försöksverksamhetens bedrivande i avseende å intendenturmaterial borde särskilt anvisas och således icke vederbörliga ordinarie underhållsanslag, som i allmänhet hittills tagits i anspråk för försöken, disponeras för detta ändamål, vill riksdagen framhålla det önskemålet, att denna försöksverksamhet måtte åtminstone i så måtto regleras att, då beräkningarna av underhållsanslagen av Eders Kungl. Maj:t föreläggas riksdagen, ett maximumbelopp för varje budgetår anges för försökskostnaders bestridande. Härigenom skulle riksdagen erhålla kännedom om försöksverksamhetens omfattning och bliva satt i tillfälle att ingå i närmare prövning av densamma.

I anslutning till vad sålunda anförts, får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderliga åtgärder *dels* för åvägabringande av ett fast ordnat samarbete mellan arméns och marinens intendentur i syfte att utnyttja för försvarets räkning upprättade verkstäder och fabriker på ändamålsenligaste sätt; *dels ock* för att, i avbidan på resultatet av pågående försök med nytt slag av läder för arméns marschskodon, endast må upphandlas dylika skodon av sådant läder, som tidigare prövats och befunnits vara lämpligt.

2:o)

Hyres- och arrendemedel vid marinen.

Under försvarsdepartementet, § 12, hava revisorerna lämnat en redogörelse för den nuvarande användningen av hyres- och arrendemedel vid marinen samt i anslutning till vad revisorerna uttalat i fråga om redovisningen av lantförsvarets arrende-, jordskylds- och tomtöresmedel ifrågasatt en förändring av redovisningssättet för hyres- och arrendemedel vid marinen.

Revisorerna hava sålunda anført, att de vid av dem verkställd granskning av marinförvaltningens räkenskaper funnit vissa missförhållanden i redovisningshänseende föreligga. Sålunda upptoges inflytande hyresmedel från bostadslägenheter för marinens personal å nämnda konto.

Kontots behållning fonderades årligen, varigenom densamma undandrog statsregleringen. Underhållskostnaderna för flertalet av dessa lägenheter utginge emellertid, enligt vad som framginge av arbetsplanerna för flottans varv m. m., från anslaget till flottans nybyggnad och underhåll. Behållningen å kontot »Hyror och arrendemedel» disponerades, på sätt framginge av en i berättelsen intagen specifikation, till en del för sådana ändamål, vilka eljest tillgodosåges med särskilda riksstatsanslag.

Revisorerna ansåge, att inflytande hyres- och arrendemedel för marinens vidkommande borde tillgodoföras ordinarie reservationsanslaget till flottans nybyggnad och underhåll, respektive anslaget till befästningar, kustartilleriets kaserner m. m. Samtidigt omnämnde revisorerna, att genom kungl. brev den 30 maj 1924 i avseende å redovisningen från och med den 1 juli 1924 av hyror från det s. k. bostadsområdet Göta Lejon i Karlskrona redan meddelats vissa föreskrifter i det av revisorerna angivna syftet.

Förklaring i ämnet har avgivits av marinförvaltningen.

Beträffande redovisningen av nu till marinens hyres- och arrendemedel ingående inkomster och därifrån bestridda utgifter synes enligt riksdagens mening böra gälla i huvudsak detsamma, som av riksdagen ifrågasatts beträffande lantförsvarets arrende-, jordskylds- och tomtöresmedel (se riksdagens skrivelse nr 157, punkt 1:o). Riksdagen anser sig därför jämväl i fråga om marinens hyres- och arrendemedel — den för Gustafsviks örlogsdepå bildade fonden däri inbegripen — böra föreslå den förändringen i det nuvarande redovisningssättet, att inkomster och utgifter för dessa medel från och med budgetåret 1926—1927 komma att redovisas å riksstaten.

Rörande dispositionen av den kapitalbehållning, som hyres- och arrendemedlen kunna komma att utvisa vid den tidpunkt, då en övergång sker till det av riksdagen förordade redovisningssättet, är riksdagen icke beredd att nu framlägga något förslag. Sedan närmare utredning härom verkställt, torde riksdagen böra bliva satt i tillfälle att häröver yttra sig.

I anslutning till vad riksdagen sålunda anført, får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t måtte föranstalta om sådan förändring av det nuvarande redovisningssättet beträffande hyres- och arrendemedel vid marinen, att inkomster och utgifter för dessa medel från och med budgetåret 1926—1927 redovisas i riksstaten.

3:o)

Vissa kommissionärers arvoden.

Under socialdepartementet, § 21, hava revisorerna lämnat följande redogörelse för det förfaringssätt beträffande debitering av ersättning för utförda uppdrag, som tillämpats av de hos länsstyrelsen i Stockholms län anställda kommissionärerna.

I § 6 av kungl. kungörelsen den 28 maj 1886 angående anställande av kommissionärer hos statsdepartement och vissa ämbetsverk m. fl. myndigheter stadgas beträffande beräkningen av kommissionärsarvode följande:

»Kommissionär äger i arvode åtnjuta:

för handlingars ingivande	75 öre
för uttagande och översändande av beslut, diariebevis eller andra handlingar	75 öre
för meddelande av underrättelse om dag, då beslut efter anslag utfärdas, eller annat meddelande	75 öre

dock att, där uppdrag att ingiva handlingar även avser uttagande och översändande av diariebevis om deras ingivande, arvodet för dessa åtgärder tillsammans utgår med 1 krona.

Kommissionär är berättigad att förskottsvis utbekomma stadgat arvode jämte ersättning för stämpel, papper, lösen, porto och rekommendationsavgift; vare dock skyldig att, om insänt belopp ej uppgår till vad han sålunda har rätt att fordra, därom skyndsamt underrätta den, som anlitat honom.»

Av de diaries, som förts av de hos länsstyrelsen i Stockholms län anställda två kommissionärerna hava revisorerna funnit, att utöver det särskilda kommissionärsarvodet, i allmänhet debiterats ersättning med ett belopp av fem eller sex kronor för uppsättande av ansökning i det till kommissionären överlämnade ärendet ävensom ett fixt belopp av en krona för »postporto och remissarvode». Länsstyrelsens resolutioner och beslut översändas i allmänhet till vederbörande mot postförskott, varvid, förutom stämpel och lösen, uttagas samtliga av kommissionären debiterade övriga kostnader. Huru relativt avsevärda de belopp äro, som av vederbörande kommissionär utkrävas framgår av följande exempel.

För bestyret med ärenden, avseende det ena tillstånd för en person att utöva yrkesmässig automobiltrafik för personbefordran och det andra medgivande för samma person att tjänstgöra såsom förare vid denna trafik, har debiterats, oavsett stämpel och lösen å tillhopa 20 kronor, ytterligare 17 kronor i ersättning till kommissionären, inklusive kostnad för postporto.

För bestyret med uppsättande av ansökning och översändande av en resolution angående godkännande av en personautomobil i yrkesmässig trafik har debiterats, förutom ersättning för utlägg för stämpel med 6 kronor, särskilt arvode med 8 kronor 50 öre, inklusive gottgörelse för portokostnad. Ifrågavarande ansökning, för vilkens uppsättande debiterats sex kronor, är av följande lydelse:

»Till Kungl. Maj:ts befallningshavande i Stockholms län.

Härmed får jag vördsamt anhålla om godkännande av personautomobilen B. 3059 i den yrkesmässiga automobiltrafik, jag genom resolution den 20 maj 1924 erhållit tillstånd utöva.

Ekeby, Riala den 27 maj 1924.

J. E. Karlsson.»

För uppsättandet av en sedermera återkallad ansökning (omfattande 8 rader) om en persons vräkning har debiterats en ersättning av 15 kronor ävensom för bestyret med ärendet i övrigt 6 kronor.

Antalet av de ärenden, som handlagts av den kommissionär, som handhaft automobilärenden, utgör för exempelvis juni månad 1924 omkring 330 och den gottgörelse, som av denne kommissionär för samma månad debiterats, utöver ersättning för postporto, uppgår, enligt vad en approximativ beräkning giver vid handen, till betydligt över 1,000 kronor. Härtill äger kommissionären i egenskap av tjänsteman hos länsstyrelsen uppbara härför stadgad avlöning.

I anledning av vad sålunda förekommit hava revisorerna gjort följande uttalande:

Av det ovan anförda framgår, att ifrågavarande kommissionärer i stor utsträckning debiterat ersättning efter andra grunder än dem, som i förenämnda kungörelse angivas, och därigenom berett sig inkomster till högst avsevärda belopp. Revisorerna vilja visserligen icke göra gällande, att en kommissionär, som tillhandagår allmänheten jämväl i andra avseenden än de i kungörelsen uppräknade, t. ex. med ansökningarnas uppsättande, härför icke skulle äga tillgodoräkna sig skälig gottgörelse. Emellertid synes det revisorerna uppenbart, att ifrågavarande kommissionärer i ett stort antal fall för de utförda uppdragen tillgodofört sig belopp, som icke stå i något rimligt förhållande till det arbete, som av uppdragen föranletts. Vad beträffar det av dem regelmässigt debiterade beloppet av 1 krona för »postporto och remissarvode» synes en dylik debitering stå i uppenbar strid mot gällande författning.

Slutligen må framhållas, att därigenom att länsstyrelsens resolutioner och beslut tillställas parterna mot postförskott och därvid jämväl den ersättning debiterats, som kommissionärerna tillgodofört sig utöver de i författningen bestämda arvodesbeloppen, resolutionernas och beslutens utbekommande gjorts beroende av att omförmälda extra arvoden av parterna erlagts, även om dessa till äventyrs haft något att erinra mot sistberörda arvodens storlek.

Vad sålunda förekommit hava revisorerna funnit vara av sådan anmärkningsvärd beskaffenhet, att revisorerna ansett sig böra förhållandet för riksdagen omförmäla.

På grund av den utav revisorerna framställda anmärkningen har förklaring avgivits av länsstyrelsen i Stockholms län, som därvid bifogat yttranden från de hos styrelsen anställda kommissionärerna.

För egen del har länsstyrelsen anført följande:

Revisorerna anmärka till en början att kommissionärerna tillgodofört sig, förutom dem enligt kungl. kungörelsen den 28 maj 1886 angående anställande av kommissionärer hos statsdepartement och vissa ämbetsverk m. fl. myndigheter tillkommande arvode, jämväl ett fixt belopp av en krona för »postporto och remissarvode».

Enligt nämnda kungörelse äger kommissionären åtnjuta dels arvode till visst belopp och dels ersättning för porto och rekommendationsavgift. Det är därför uppenbarligen stridande mot kungörelsens bestämmelser om, såsom här skett, kommissionär tillgodoför sig, förutom stadgat arvode, ett högre belopp än som motsvarar den verkliga postbefordringsavgiften. Då anmälan om den oriktiga debiteringen icke gjorts härstädes, har länsstyrel-

sen saknat kännedom om förhållandet; och har länsstyrelsen följaktligen icke kunnat inskrida för åvägabringande av rättelse härutinnan. Emellertid hava, såsom framgår av förklaringarna, kommissionärerna självmant från och med senare delen av oktober månad innevarande år upphört att debitera den förhöjda avgiften. Under tiden från och med den 11 oktober till och med den 10 december 1924 utövades kommissionärsskapet å landskansliet av Kindblom ensam.

Revisorerna hava vidare anmärkt att kommissionärerna, då de anlitas för uppsättande av ansökningshandlingar, i ett stort antal fall tillgodofört sig ersättningsbelopp, som icke stått i rimligt förhållande till det arbete, som av uppdragen föranletts. Det torde, vad denna anmärkning beträffar, böra bemärkas att kommissionär, då han utför dylikt uppdrag, icke handlar i egenkap av kommissionär och att sålunda arvodesbestämmelserna i 1886 års kungörelse icke äro tillämpliga å sådana uppdrag. Det är tydligt att revisorerna dela denna uppfattning. Lika med revisorerna anser länsstyrelsen att en kommissionär, som tillhandagår allmänheten jämväl i andra avseenden än de i kungörelsen uppräknade, t. ex. med ansökningars uppsättande, härför väl må betinga sig ersättning, men att denna ersättning bör stå i rimlig proportion till det utförda arbetet. Det torde dock icke alltid vara lätt att bedöma vad som i ett givet fall skall betraktas såsom skälig ersättning. Ansökningens längd kan givetvis här vid lag icke vara ensam utslagsgivande, då ansökningen, sådan den i färdigt skick föreligger, i många fall kan vara resultatet av verkställda undersökningar och förarbeten. Å andra sidan är det klart att dessa ersättningar icke få jämföras med de arvoden, som praktiserande advokater betinga sig.

Då av revisorernas utredning synes framgå att kommissionärerna för sådana uppdrag, som ligga på sidan om kommissionärsskapet, i åtskilliga fall betingat sig alltför höga ersättningar, har länsstyrelsen funnit sig föranlåten att till kommissionärerna rikta den anmaning att icke för dylika uppdrag betinga sig högre ersättning än som, med hänsyn till det med uppdraget förenade arbete, må anses vara skälig.

Av revisorernas anmärkning och länsstyrelsens däröver avgivna förklaring synes det riksdagen framgå, att de hos länsstyrelsen anställda kommissionärerna i åtskilliga fall debiterat ersättning efter grunder, som icke överensstämma med gällande kommissionärskungörelses föreskrifter eller kunna anses motsvara det arbete, som föranletts av de kommissionärerna lämnade uppdragen. Emellertid torde, enligt vad riksdagen erfarit, anmärkningar av likartad beskaffenhet kunna riktas mot kommissionärer, anställda även hos vissa andra statsmyndigheter. En väsentlig orsak till ifrågavarande missförhållande lär vara att söka i den omständigheten, att gällande kommissionärskungörelse av år 1886 icke numera kan anses fylla de krav, som på grund av de senaste årens snabba utveckling på ett flertal områden måste ställas på författningsföreskrifter avsedda att reglera de ersättningsbelopp, vilka allmänheten bör vara skyldig gälda för uppdrag, som lämnats hos vissa myndigheter i egenkap av kommissionärer anställda befattningshavare. Det får i detta sammanhang icke förbises, att anordningen med kommissionärer vidtagits, bland annat av det skälet, att allmänheten är i behov av sakkunnigt biträde vid hänvändelser

till ämbetsverk och statsmyndigheter och att, framför allt i betraktande av att kommissionärerna i allmänhet äro avlönade statstjänstemän, vid bestämmandet av de till dem utgående ersättningsbeloppen givetvis icke få tillämpas samma beräkningsgrunder, som begagnas av personer, vilka yrkesmässigt utöva advokatrörelse eller dylik verksamhet.

Enligt riksdagens mening måste det anses önskvärt, att gällande föreskrifter omarbetas med hänsyn till numera inträdda förhållanden, ävensom att föreskrifterna givas ett i så måtto utsträckt tillämplighetsområde, att därunder innefattas i möjligaste mån samtliga fall, där allmänheten hänvänder sig till en hos viss myndighet anställd kommissionär i avsikt att erhålla biträde med ärende, som faller under myndighetens verksamhetsområde.

Enligt vad riksdagen inhämtat, hava av Eders Kungl. Maj:t vissa förberedande utredningar verkställt rörande revision i vissa avseenden av den nuvarande kommissionärskungörelsen. Då emellertid, såsom riksdagen framhållit, en omarbetning av sagda kungörelse ur flera synpunkter måste anses påkallad — något som även under utredningen i ärendet framhållits av vissa länsstyrelser — har riksdagen ansett sig böra anhålla, att Eders Kungl. Maj:t måtte snarast möjligt låta föranstalta om en omarbetning i ovan angiven riktning av föreskrifterna i kungörelsen den 28 maj 1886 angående anställande av kommissionärer hos statsdepartement och vissa ämbetsverk m. fl. myndigheter.

4:o)

Domänverkets utgifter för skogsvård.

Under statens affärsverksamhet, statens domäner, § 54, hava revisorerna lämnat en av statistiska tabeller bifogad redogörelse för domänverkets utgifter för skogsvård under en följd av år.

Revisorerna hava i frågan gjort följande uttalande:

Som en sammanfattning av vad ovan anförts vilja revisorerna framhålla, att ett intensivare arbete bör nedläggas på skogsvården i de trakter där detta nu måste anses eftersatt.

Vidare anse revisorerna fondbildning för skogsvårdsändamål i och för framtida behov synnerligen önskvärd. Med hänsyn till det förhållandet att virkesuttagen å de norrländska statsskogarna nu kunna betraktas som exploatering av samlade naturkapital och att inkomsterna, sedan detta kapital är uttaget, med sannolikhet komma att förminska under det behovet av medel till skogsvårdsändamål vid rationell skötsel av skogarna kommer att bli avsevärt stort, kan det icke anses klokt och med framsynt skogspolitik förenligt att nu minska möjligheterna till fondbildning för framtida skogsvårdsändamål. I detta hänseende vilja revisorerna hänvisa till kolonisationskommitténs riktlinjer för den norrländska skogsvården, i vilka kommittén uttalar önskvärdheten av att av det från de norrländska kronoparkerna försålda virkets rotvärde årligen tillsvidare avsättes 15 procent att användas dels till löpande utgifter för skogsvårdsändamål, dels ock till bildande av en fond, avsedd att för sagda

ändamål nyttjas under den tid, då inkomsterna till följd av minskad tillgång på avverkningsbar skog beräknas nedgå och då tillräcklig avsättning till skogsvårdsändamål svårigen kan utföras. Enär av tablå 5 framgår att, med undantag för Mellersta Norrlands distrikt, avverkningskvantiteten pr har från statsskogarna i Norrland och Dalarna icke väsentligt nedgått å de olika distrikten sedan åren 1911—1915, torde samma motiv som kolonisationskommittén åberopade vid sin framställning om 15 procents avsättning till förnyelsefonden för återväxtkostnader fortfarande föreligga. Utan att ingå på frågan, huruvida den angivna procenten kan anses riktigt avvägd, vilja revisorerna dock framhålla nödvändigheten av att avsättningen till förnyelsefonden för återväxtkostnader hädanefter må verkställas efter grunder, som stå i bättre överensstämmelse med den för avsättarnas storlek normerande princip, som revisorerna ovan angivit.

Förklaring har avgivits av domänstyrelsen, som därvid bland annat anført, att styrelsen ansåge, att denna fråga borde skärskådas jämväl ur statsfinansiell synpunkt. Under depressionstider, då statens inkomster äro jämförelsevis ringa, syntes staten kunna kräva, att de affärsdrivande verken av sina överskott inleverera så stora belopp som möjligt i och för statsregleringen, vadan i detta fall avsättningsprocenten borde sättas så lågt som möjligt. Under tider av högkonjunktur åter, då övriga statsintäkter voro rikligare, borde största möjliga belopp disponeras för avsättning för skogsvårdsändamål. Enär under högkonjunkturen rotvärdet å virke stege, och avverkningsbeloppen då borde ökas, skedde en automatisk stegring av avsättningsbeloppen. Det vore dessutom styrelsens avsikt att, allteftersom förbättrade konjunkturer inträdde, föreslå en högre avsättningsprocent.

På grund av det anförda ville styrelsen göra gällande, att med nu tillämpade principer avsättningen till förnyelsefonden — därest hänsyn toges till en längre följd av år — enligt styrelsens mening bleve tillräckligt stor för att till fullo fylla sitt ändamål.

I anledning av den tablå, som av statsrevisorerna lämnats angående för skogsodling och dikning använda medel, ville styrelsen påpeka, att för dessa ändamål på styrelsens framställning anvisats större belopp, än som tagits i bruk, vilket framginge av följande tablå.

År	För skogsodling och dikning an- visade belopp	För skogsodling och dikning an- vända belopp
1917	1,001,756	336,961: 95
1918	904,081	760,767: 62
1919	1,604,187	1,138,848: 31
1920	2,134,204	1,634,975: 71
1921	2,549,002	1,749,863: 81
1922	1,472,807	1,246,052: 61
1923	1,670,543	1,414,096: 64
	11,336,580	8,281,566: 65

Anledningen till att de anvisade beloppen icke i sin helhet disponerats vore att söka dels i den under senare åren rådande regniga väderleken med åtföljande högt vattenflöde, särskilt i de norra delarna av landet, varigenom utdikning omöjliggjorts i den omfattning, styrelsen tänkt sig, och dels i att dessa år varit synnerligen dåliga »fröår». Trots styrelsens åtgärder hade det icke varit möjligt att anskaffa tillräckliga kvantiteter inhemskt frö. Därför kunde erinras om den under åren 1917—1920 och delvis även år 1921 allmänt rådande bristen på arbetskrafter.

Riksdagen vill framhålla, att med hänsyn till det betydande värde statens skogskapital representerar, det är tydligt, att frågan om detta kapitals bibehållande och utökande genom en ändamålsenlig skogsvård måste tillmätas stor betydelse. De medel, som kunna disponeras för dylikt ändamål, måste också anses såsom synnerligen väl använda. Å andra sidan får dock icke förbises, att storleken av de utgifter, som föranledas av skogsvården, direkt inverka på statsregleringen genom ett minskat disponibelt överskott å domänverket. Behovet av medel för statsregleringsändamål kan emellertid enligt riksdagens mening icke få tillgodoses i sådan utsträckning, att härigenom statens skogskapital äventyras. Ett sådant förfaringssätt kan nämligen icke anses stå i överensstämmelse med statens verkliga intressen.

I detta sammanhang tillåter sig riksdagen erinra om att förevarande spörsmål redan tidigare, såväl år 1914 som år 1920, varit föremål för revisorernas uppmärksamhet. I 1920 års revisionsberättelse uttalades sålunda följande:

»Det torde vara uppenbart, att en mera betydande del utav värdet av de nu anhopade gamla naturförråden av virke i dessa skogar i framtiden måste återbördas till skogarna i form av kostnader för skogsförnygrings och andra grundförbättrande åtgärder. Och då torde det även vara av största betydelse, att detta sker, innan ännu det gamla skogskapitalet genom dimensionsblädningar, som nu mångenstädes är den enda avverkningsform avsettningsförhållandena medgiva, i alltför hög grad förskingrats, eller innan inkomsterna från dessa skogar börjat sina.»

I anledning härav anförde statsutskottet i sitt utlåtande nr 148 vid 1921 års riksdag (sid. 17):

»Vad revisorerna i förevarande avseende uttalat, har utskottet med hänsyn till betydelsen och värdet av de tillgångar, statens skogsproduktiva mark representerar, funnit vara värt allt beaktande. I likhet med revisorerna vill utskottet påpeka vikten av att speciella skogsförnygringsåtgärder snarast företagas, och vill utskottet tillika framhålla, att dessa åtgärder böra i möjligaste mån avpassas efter de erfarenheter och rön, de vetenskapliga undersökningarna på området kunna hava lämnat. En av orsakerna till den under krisåren minskade omfattningen av arbetet med skogsförnyringen har varit att söka i brist på arbetare; då numera på grund av tidsförhållandena tillgången på arbetskraft blivit större, torde man kunna förvänta, att skogsförnygringsarbetet kan upptagas och bedrivas i förökad omfattning.»

Detta statsutskottets uttalande år 1921 utvisar, att, om förevarande spör-

mål redan då var värt särskilt beaktande, detta i ännu högre grad måste anses vara fallet för närvarande, i synnerhet som de för skogsodling och dikning under de senaste åren anvisade beloppen avsevärt nedgått.

Emellertid påkallades i samband med nämnda uttalande icke vidtagande av särskild åtgärd från riksdagens sida. Med hänsyn till den stora betydelse riksdagen, såsom ovan nämnts, måste tillmäta denna fråga och då riksdagen delar den av revisorerna uttalade uppfattningen om behovet av ytterligare åtgärder för skogsvårdens befrämjande å statens skogsparker, har riksdagen nu ansett sig böra anhålla, att Eders Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning av frågan, i vad mån åtgärder genom ökad skogsodling och skogsföryngring behöva vidtagas för att förebygga en minskning av statens skogskapital.

Stockholm den 12 maj 1925.

Med undersåtlig vördnad.